

TRANSHÜMANİZM VE TEKİLLİK BAĞLAMINDA
DİNİN GELECEĞİ

İsmail KURT

EskiYeni Yayınları: 110

TRANSHÜMANİZM VE TEKİLLİK BAĞLAMINDA
DİNİN GELECEĞİ

İsmail KURT

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Ayşe Adan KURT

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Aralık 2021

ISBN: 978-625-7673-23-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TRANSHÜMANİZM VE TEKİLLİK BAĞLAMINDA
DİNİN GELECEĞİ

İsmail KURT

Ankara 2021

İsmail KURT

1988 yılında Eskişehir’de doğdu. 2013’de Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi - Kimya Bölümünden, 2017 yılında Anadolu Üniversitesi AÖF - Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE’de Din Felsefesi alanında başladığı yüksek lisans çalışmasını “Transhümanizm ve Tekillik Bağlamında Dinin Geleceği” başlıklı tezini 2019 yılında savunarak tamamladı. Hâlihazırda Din Felsefesi alanındaki doktora eğitimine Ankara Üniversitesi SBE’de devam etmektedir.

*Yakın zamanda sonsuzluk âlemine uğurladığımız
değerli amcam Kadir Kurt,
sevgili dayım Abdullah Çiğdem ve
oğlu Mehmet Çiğdem'e...
Rahmet duasıyla...*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR-----	8
ÖN SÖZ-----	9

GİRİŞ

TRANSHÜMANİZM: KÖKENLERİ, FELSEFESİ VE DÜŞÜNÜRLERİ-----	13
1. Hümanizm-----	13
2. Transhümanizm: Kökenleri, Felsefesi ve Düşünürleri-----	20

BİRİNCİ BÖLÜM

TRANSHÜMANİZMİ BESLEYEN TEKNOLOJİK GELİŞMELER VE TEKİLLİK-----	37
1. Transhümanizmi Besleyen Teknolojik Gelişmeler-----	37
1.1. Biyoteknoloji-----	38
1.2. Nanoteknoloji-----	43
1.3. Sanal Gerçeklik (VR) Teknolojileri-----	48
1.4. Yapay Zekâ, Robotik ve Siborg Teknolojileri-----	52
2. Posthuman Kavramı-----	59
3. Tekillik-----	66

İKİNCİ BÖLÜM

DİNİN GELECEĞİ-----	73
1. Transhümanizm ve Dinsel Niteliği-----	74
1.1. Dinin Sonu Olarak Transhümanizm-----	81
1.2. Yeni Bir Din Olarak Transhümanizm-----	86
1.3. Din ile Uyumlu Olarak Transhümanizm-----	96
2. Transhümanizmin Tanrı Anlayışları ile İlişkisi-----	105
2.1. Ateizm ve Transhümanizm-----	108
2.2. Deizm ve Transhümanizm-----	112
2.3. Teizm ve Transhümanizm-----	117
2.4. Pan-enteizm (Dipolar Teizm) ve Transhümanizm-----	128

SONUÇ-----	139
------------	-----

KAYNAKÇA-----	143
---------------	-----

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Eğt.	: Eğitim
End.	: Endüstri
Fak.	: Fakülte
IEET	: Institute for Ethics and Emergenging Technologies
No	: Numara
s.	: Sayfa
San.	: Numara
ss.	: Sayfa sayısı
vb.	: Ve benzeri
Vol.	: Volume
YZ	: Yapay Zeka

ÖN SÖZ

İnsanoğlu varolduğu müddetçe kendini geliştirmek ve ölüm başta olmak üzere varoluşunu tehdit eden zihinsel, fiziksel ve biyolojik sınırlılıklarından kurtulmak istemiştir. Kendinde hep eksik bir yön ve zayıflık bulmuş, bu eksiklikleri ve zayıflıkları gidermek için hem dinlere sığınarak Tanrı/Tanrılardan yardım beklemiş hem de alet/teknîği icat ederek kendine yoldaş edinmiş ve kurtuluşunu bunlarda aramıştır. İnsanın varoluşsal sınırlılıklarından kurtulma arzusu, kuşkusuz dinlerin temel konusu olmuştur. İnsan, alet/teknîği eksikliklerini tamamlamada ne kadar kullansa da en nihayetinde ebedî olacak kadar uzun yaşamak, her dilediğini gerçekleştirebilmek ve kâinatın tamamını kuşatacak bir aşkınlığa kavuşarak her yerde varolmak gibi sonsuzluğa uzanan arzularını gerçekleştirememiş ve bu nedenle dinlere ve Tanrı'ya yönelmiştir. Ancak Tanrı'dan bağımsız olarak amacını gerçekleştirmek için tekniği olabildiğine geliştirmiş ve günümüz yirmi birinci yüzyılına gelindiğinde ise bilim ve teknolojide ciddi ilerlemeler kaydetmiş, geçmişin efsanelerindeki sihirlerden ve ilahi anlatılardaki mucizelerden farksız olmaya başlamıştır. İş böyle olunca, gelişmiş teknolojilerle insanı ve kâinatı dönüştürmek ve sınırlılıklarından onu kurtarmak iddiasıyla yeni bir akım ortaya çıkmıştır. Bu akım transhümanizmdir.

Bu çalışmada transhümanizm akımının ve tekillik anlayışının dinsel niteliği ve Tanrı anlayışlarıyla ilişkisi konu edinilmiştir. Böylelikle gelecekte din mefhumunun, teknolojik tabanlı bir akım olan transhümanizm ve tekillik bağlamında nasıl etkileneceği ve onu neler beklediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunu yaparak transhümanizmin teolojisinin inşa çalışmalarına katkı gayretinde bulunulmuştur.

Çalışmamızda karşılaştığımız zorluklardan biri, transhümanist düşünürlerin görüşleri incelenirken transhümanizmin dinsel niteliğinin ve Tanrı anlayışının belli bir başlıkta toplanmayıp konuya dağınık şekilde ve kısmen değinilmiş olmasıdır. Kimi teologların bu konuya dair kolektif eser çalışmalarının varlığı işimizi kolaylaştıran unsur olmuştur. Çalışmamızın konusu ile ilgili bir iki kaynağı geçmeyecek kadar az Türkçe kaynağın bulunması çabamızın ciddi bir kısmını çeviriye ayırmamızı gerekli kılmıştır.

Çalışmamız, giriş bölümü ile beraber üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde transhümanizmin insan merkezli anlayışının kökeni olan hümanizm akımı ele alınmış ve transhümanizmin genel tarihçesine, felsefesine, etkilendiği anlayışlara ve düşünürlerine değinilmiştir. Sonraki bölümde, transhümanizmin teknolojik temelli bir hareket olması açısından onu besleyen ve elini güçlendiren önemli teknolojiler olan biyoteknoloji, nanoteknoloji, sanal gerçeklik, yapay zekâ, robotik ve siborg teknolojileri güncel gelişmeler çerçevesinde ele alınmıştır. Bu teknolojilerin insanın değişimine ve sınırlılıklarının kaldırılmasına yönelik taşıdıkları potansiyeller gösterilerek transhümanistlerin insanın ve kâinatın geleceğine yönelik vizyonları olan posthuman ve tekillik anlayışları ortaya konulmuştur. Çalışmamızın dinin geleceği başlıklı son bölümünde ise transhümanizmin din ile ilişkisi, dinlerin sonu mu yoksa yeni bir dinî hareket mi ya da dinlerle uyumlu mu olup olmadığına dair kimi düşünürlerin görüşlerine başvurularak transhümanizmin dinî anlayışlardan nasıl etkilendiği ve dini de nasıl etkilediği değerlendirilmiştir. Bununla beraber ateizm, deizm, teizm ve pan-enteizm gibi tanrı anlayışlarıyla ilişkisi ele alınmış ve transhümanizmin tanrısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamın konusunun ve sınırlarının belirlenmesinden tamamlanmasına kadar olan süreçte, maddi ve manevî desteğini eksik etmeyen kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Erdem'e, teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca değerli Prof. Dr. Bayram Dalkılıç ve Prof. Dr. Naim Şahin hocalarım başta olmak üzere, eğitim hayatıma değerli katkılar sunan tüm hocalarıma, çalışmamı baştan sona okuyarak yönlendirmelerde bulunan dostlarım Ümit Eser ve Abdullah Usame Korkut'a, çalışmamı tamamlayabilmemde manevî desteklerini hiç eksik etmeyerek motivasyon kaynağı olan tüm dostlarıma, sevgili eşime ve dualarını esirgemeyen kıymetli aileme ayrı ayrı teşekkür ederim. Çalışmak bizden başarı Allah'tandır.

İsmail KURT
Ankara 2021